

Politisk-Økonomisk Beretning 2016

Forelæggelsesnotat

(Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer)

1. behandling

Det fremgår af § 31, stk. 3-4 i budgetloven, at der på indeværende forårssamling skal fremlægges en Politisk-Økonomisk Beretning. Beretningen skal indeholde analyser af økonomi- og aktivitetsudviklingen på et eller flere centrale udgifts- og indtægtsområder.

Efter 3 år med tilbagegang i økonomien er konjunkturudviklingen vendt. Det er naturligvis positivt, men bedre konjunkturer i en periode må ikke blive en sovepude i forhold til at bruge ressourcer på at løse de store strukturelle og langsigtede problemer i vort samfund.

Økonomisk Råd forventede i sin 2015-rapport en vækst i BNP på 2,7 % i 2015 og 2,9 % i 2016. Siden da er der blandt andet kommet en positiv rejerådgivning fra Grønlands Naturinstitut. Naalakkersuisut har på den baggrund forhøjet rejekvoten, hvilket kan sætte yderligere gang i vækst og beskæftigelse i 2016. Væksten i 2016 vil derfor blive højere end Økonomisk Råds skøn fra september 2015.

Politisk-Økonomisk Beretning 2016 indeholder som noget nyt Naalakkersuisuts bud på en samlet langsigtet plan med en række konkrete løsningsmuligheder, som vi har besluttet at kalde ”Holdbarheds- og vækstplanen”.

Denne plan skal sikre, at landets økonomi kommer ind i en positiv og stabil udvikling, der er langtidsholdbar og som har en robusthed, der giver mulighed for at investere fremadrettet.

Politisk-Økonomisk Beretning indeholder derudover særligt en gennemgang af de initiativer, som Naalakkersuisut har planer om at igangsætte i de kommende år. Beretningen for 2016 er imidlertid bygget anderledes op end tidligere, ligesom den er mere omfattende og langsigtet.

De seneste befolkningstal fra Grønlands Statistik viser, at udvandring ikke er en trussel, men en realitet. Folketallet ved indgangen til 2016 er det laveste i 20 år. Den udvikling skal vi have vendt i fællesskab. Tiden er inde til at tage ansvar for udviklingen, til øget sammenhold om at finde langtidsholdbare løsninger på de store samfundsmæssige udfordringer og til at skabe en mere selv bærende økonomi med perspektiv for landets borgere, unge og gamle.

Holdbarheds- og vækstplanen har et to-sidet formål, nemlig gennem udgiftsdæmpende reformer og vækstfremmende investeringer og initiativer at beskrive en realistisk vej til, at

- sikre fremtidens velfærd ved at opnå langsigtet balance på de offentlige finanser (selvstyret og kommunerne under ét) frem mod 2030, selv om der i perioden vil blive færre til at forsørge væsentligt flere på grund af den demografiske udvikling, og

- sikre fremtidens velstand for borgerne, gennem øget vækst og udvikling i landet, primært via vækst i den private sektor og udvikling af en differentieret erhvervsstruktur, så samfundet bliver mindre ensidigt afhængig af udviklingen i fiskeriet.

Holdbarheds- og vækstplanen bygger på en overordnet målsætning om, at Grønland skal blive mere økonomisk selv bærende og på lang sigt gøre sig uafhængig af bloktilskuddet.

Holdbarheds- og vækstplanen er inddelt i fire reformspor:

1. Øge uddannelsesniveaueet.
2. Fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi.
3. Modernisering af den offentlige sektor med bedre økonomistyring og fokus på tidlig, forebyggende indsats.
4. Øget selvforsørgelse via reformer af velfærdsydelserne, skattesystemet og boligområdet.

De fire reformspor indeholder vigtige elementer fra vedtagne strategier og sektorplaner. Hertil kommer elementer med afsæt i blandt andet koalitionsaftalen og diverse anbefalinger og nye forslag, som kan bidrage til at lukke gabet mellem indtægter og udgifter samt skabe vækst og beskæftigelse. Dermed tilstræbes det, at holdbarheds- og vækstplanen får en væsentlig rolle for den politiske målstyring i de kommende år.

Dette er også nødvendigt, da de økonomiske fremskrivninger viser, at de allerede vedtagne initiativer ikke vil være tilstrækkeligt til at lukke gabet mellem indtægter og udgifter på længere sigt. Derfor er den langsigtede økonomiske balance en del af selve kernen i holdbarheds- og vækstplanen.

Planen og de fire reformspor er bundet sammen af følgende tværgående, bærende principper:

- *Bæredygtighed*
- *Øget selvforsørgelse*
- *Gode og stabile rammer for private investeringer*
- *Helhedsorienteret og effektiv opgaveløsning*
- *Et attraktivt sted at vokse op og bo i som en del af et fællesskab*

Holdbarheds- og vækstplanen lægger dermed ikke alene op til en politisk diskussion om økonomi og strukturelle forhold. Den lægger også op til debat om, hvilken samfundsudvikling vi ønsker og om overordnede mål for samfundsudviklingen.

Holdbarheds- og vækstplanen er samtidig konkret på en række områder. Der skal nu og i de kommende år træffes nogle vanskelige politiske valg, foretages skarpe prioriteringer og gennemføres endnu flere reformer, der kan fungere i praksis.

De fire reformspor hænger sammen og understøtter hinanden.

Samtidig stiller reformerne krav til tilpasninger, nye måder at organisere arbejdet på og til at løfte kompetenceniveauet. Sådanne tiltag må forventes at være nødvendige, for at undgå en reel risiko for et stigende skattetryk og øget pres på velfærdsydelse og udvandring.

Øge uddannelsesniveaut

Mennesker er vort lands vigtigste ressource. Dette bør afspejles i indsatsen på blandt andet uddannelsesområdet og på socialområdet. I fremtiden vil færre skulle forsørge flere. Derfor er det af stor betydning, at alle borgere så vidt muligt kommer til at bidrage til fællesskabet med de ressourcer og potentialer, som den enkelte har.

I en årrække har vi glædeligt konstateret, at flere og flere unge påbegynder en uddannelse. Men vi må desværre også konstatere, at der stadig er en stor gruppe af unge, som ikke kommer direkte videre i uddannelse efter folkeskolen. Der er derfor stadig et stort behov at prioritere uddannelsesområdet.

Naalakkersuisut vil arbejde for, at endnu flere gennemfører en uddannelse og dermed får bedre mulighed for at forsørge sig selv og sin familie. Hovedfokus vil være på at forbedre grundskolen og på, at flere får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Dette er en national opgave af højeste prioritet.

Fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi

Et afgørende fundament for vores velfærdssamfund er en større og stærkere privat sektor. Vækst og beskæftigelse skal ikke kun skabes i fiskerisektoren, men i flere sektorer, så Grønland bliver mindre sårbar over for udsving i priser og mængder i fiskeriet.

Den nødvendige erhvervsudvikling kommer ikke af sig selv. Der skal derfor gang i flere bærende erhverv til at sikre en mere balanceret udvikling i landet og dermed samtidig mindske risikoen for store udsving i beskæftigelsen og i den økonomiske aktivitet.

Når man ser på vores nabolande i Nordatlanten, er der næppe tvivl om, at Grønland har uudnyttede potentialer for erhvervsudvikling på især råstof- og turismeområdet. For at udnytte dette potentiale, skal vi sikre konkurrencedygtige rammevilkår for erhvervslivet samt foretage investeringer i landets infrastruktur. Vi skal derfor også benchmarke Grønlands konkurrenceevne og handle derefter.

Modernisering af den offentlige sektor

I en fremtid hvor færre skal forsørge flere, er det nødvendigt, at den offentlige sektor ikke vokser, men tværtimod bliver mere effektiv. Indsatsen for at effektivisere og modernisere den offentlige sektor tjener flere formål. Dels skal indsatsen sikre målrettede velfærdsydelser til gavn for borgere, og dels skal den kunne frigøre midler til at forbedre rammerne for udvikling af den private sektor. Herigennem skal der kunne skabes varige jobs og øget velstand i samfundet.

Et stærkt samarbejde mellem selvstyret og kommunerne samt en god arbejdsdeling er af afgørende betydning for at få løst samfundets vigtigste problemer og sikre helhedsorienterede og langtidsholdbare løsninger til gavn for borgerne og sikring af velfærden også for

kommende generationer. Tidlig, forebyggende indsats på alle væsentlige velfærdsområder betaler sig, både menneskeligt og økonomisk. Det har vi ikke været gode nok til hidtil.

Bedre styring af ressourceforbrug og indsatser samt transparent planlægning er i stigende grad vigtigt.

Den nye budget- og regnskabslov skal sikre rammerne for en stabil økonomisk udvikling og samtidig skabe rammerne for nødvendige prioriteringer i den offentlige sektor, og dermed skabe et bedre fundament for den politiske og økonomiske styring.

Øget selvforsørgelse via reform af velfærdsydelserne, skattesystemet og boligområdet

Det er Naalakkersuisuts mål, at reformer skal skabe incitament til selvforsørgelse.

Fremtidige reformer skal samtidig understøtte vækst i den private sektor og give et godt investeringsklima, hvad enten det drejer sig om investeringer fra den enkelte borger, det private erhvervsliv eller udefra.

Naalakkersuisut præsenterer i alt 20 initiativer til at skabe bedre rammer for selvforsørgelse. Initiativerne tager afsæt i koalitionsaftalens målsætning om, at alle skal bidrage og den enkeltes levevilkår skal forbedres. Skatte- og velfærdssystemet skal indrettes, så det kan betale sig at arbejde og offentlige velfærdsydelser skal gives til de borgere med de største behov. Da det vil være for omstændeligt at nævne samtlige 20 initiativer i denne forelæggelse, vil jeg blot nævne et par af initiativerne. Med et beskæftigelsesfradrag vil Naalakkersuisut gøre det mere attraktivt for den enkelte borger at tage et arbejde. Naalakkersuisut vil også bekæmpe fattigdomsfælder ved blandt andet at gøre op med de samspilsproblemer mellem forskellige offentlige ydelser.

Det er helt nødvendigt at se reformerne af social-, skatte- og boligområderne i en sammenhæng. Reformerne inden for de tre områder skal koordineres for at undgå, at ændringerne trækker i forskellige retninger, og resultatet derfor ikke bliver som ønsket.

En sammenhængende indsats

Det er Naalakkersuisuts opfattelse, at de centrale dele af holdbarheds- og vækstplanen under en eller anden form må gennemføres, såfremt man skal fastholde målet om at Grønland gradvist skal blive mere økonomisk selv bærende og gøre sig uafhængig af bloktilskuddet fra Danmark samt hjemtage nye opgaver fra staten. Planen viser, at det vil kunne lade sig gøre at skabe en langsigtet fornuftig balance mellem indtægter og udgifter, med et overskud på de offentlige finanser frem mod 2030.

Naalakkersuisut er naturligvis indstillet på en politisk dialog med alle, der som Naalakkersuisut er interesseret i at skabe en langsigtet økonomisk holdbarhed og tryghed for borgerne. Det gælder ikke mindst medlemmerne af Inatsisartut og arbejdsmarkedets parter. En vigtig forudsætning for, at Holdbarheds- og Vækstplanen giver de ønskede resultater, er kravet om at udgiftskrævende forslag skal ledsages af forslag om, hvordan sådanne forslag skal finansieres. På tilsvarende vis bør det gælde som et krav, at ønsker om ikke at realisere forslagene i Holdbarheds- og Vækstplanen, som ellers skal bidrage til at skabe en holdbar

økonomi og vækst, må ledsages af andre forslag, som mindst har samme positive effekt. Dét ansvar påhviler alle ansvarlige politikere, uanset om de sidder i Inatsisartut, Naalakkersuisut eller i kommunerne. På samme måde bør dialogen med arbejdsmarkedets parter hvile på denne forudsætning.

Med disse ord overlades beretningen med Holdbarheds- og Vækstplanen til Inatsisartuts videre behandling.

Bilag

Indtægter fra reformer